

РОЗДІЛ 2.

КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА ТА ПРАГМАТИКА

Отримано: 25 лютого 2019 року

Прорецензовано: 9 березня 2019 року

Прийнято до друку: 20 травня 2019 року

e-mail: ivanbekhta@gmail.com

tamarabekhta@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-6(74)-11-14

Бехта І. А., Бехта Т. О. *Текст художній: психолінгвістична рефлексія концепту. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія».* Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74), червень. С. 11–14.

УДК 811.111"42:82-343(73)

Бехта Іван Антонович,

доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка

Бехта Тамара Олександрівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка

ТЕКСТ ХУДОЖНІЙ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА РЕФЛЕКСІЯ КОНЦЕПТУ

У статті йдеться про сприйняття феномену текст художній, витлумаченого як концепт, котрий локалізований у багатовимірному художньому текстовпросторі, у проекції новітніх філологічних дисциплін. Запропоновані теоретичні міркування сприйняття феномену текст художній перебувають у взаємозв'язках між науковими сутностями: концепт, поняття, значення і смисл. Студії концепту текст художній представляють наукову зацікавленість, адже йдеться про художнє перестворення світу і способів його мовної репрезентації письменником. Тому концепт текст художній є авторським осмисленням і рихтованням загальних ментальних сутностей у художньому текстовпросторі, що виражені способами концептуалізації й вербалізації на основі письменницької системи оцінок й асоціацій.

Ключові слова: текст художній, концепт, поняття, значення, смисл

Ivan Bekhta,

Doctor of Philological Sciences, Professor at the Department of English Philology Ivan Franko Lviv National University

Tamara Bekhta,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Foreign Languages,
Faculty of International Relations Ivan Franko Lviv National University

FICTIONAL TEXT: PSYCOLINGUISTIC REFLECTION OF CONCEPT

The article deals with the perception of the phenomenon of the fictional text, interpreted as a concept, localized in multidimensional fictional text space, in projection of the newest philological disciplines – cognitive and psychological naratology. Proposed theoretical considerations of the perception of the phenomenon of fictional text are in the relationship between scientific entities: the concept, notion, meaning and sense. Now the concept of the fictional text is a key concept of cognitive linguistics, but its content varies considerably in the studies of various scientific schools and individual scholars. The fact is that the concept of the fictional text category is intelligible, unobservable, and this gives a great deal of space for its interpretation. The category of the concept appears today in the studies of philosophers, logicians, psychologists, culturologists, and it carries the traces of all these extra-language interpretations. We define the concept as a discrete mental entity, which is the basic unit of the human code of the person, having an ordered internal structure, which results from the cognitive activity of the individual and carries a comprehensive, encyclopaedic information about an object or phenomenon, on the interpretation of this information by an individual or a public consciousness. Concepts are more appropriately interpreted primarily as units of thinking, not memory, since their main purpose is to provide a process of thinking. They act as custodians of information, but they are units of memory, yet to prove. Concept does not necessarily have a linguistic expression – there are many concepts that do not have a stable name, and their conceptual status is beyond doubt. Consequently, the concept in philology is a meaningful side of a verbal sign, which stands for the notion relating to the mental, spiritual or material sphere of human existence.

Key words: fictional text, concept, notion, meaning, sense.

Постановка проблеми й аналіз досліджень. Художній текст є обов'язковим складником розмаїтих типологій тексту, утім й досі перебуває поза межами однозначного тлумачення [36, с. 102–108; 52, с. 3–24; 53, с.1–17]. Нині це багатовимірне й семантично неоднорідне утворення, пов'язане із соціокультурним контекстом [29, с.10; 37, с.30–31; 31, с. 98–104; 35, с.21]. Складний художній світ насичений множиною смислів і для їхнього виявлення потрібно, аби мовна особистість читача інтегрувалася в метасистему тексту, що формується іншою мовною особистістю – письменником. Поява лінгвістики тексту наприкінці ХХ століття [28; 35], для якої текст став надскладним об'єктом, предметом і матеріалом наукового квесту, спричинила її сплетіння із суміжними неонауками – когнітивістикою [30; 44; 46; 54], психолінгвістикою [17; 27; 28; 34; 43; 44; 48; 49; 51], наратологією [38; 39; 40; 41; 43; 45], теорією комунікації [23; 35; 37], герменевтикою [32; 42; 50]. Відтоді,

текст незабарно став об'єктом розмаїтих гуманітарних студій, пов'язаних з вербальною, мультимодальною й дигітальною фіксацією знань.

Новітній погляд на вивчення концептів у художньому тексті пов'язаний із студіями семантики тексту, що зводяться до „скрупульозних пошуків засобів вираження концепту, який концентрує у собі результати авторського опанування дійсності і пропагує їх читачеві” [16, с.76]. З одного боку, концепт є відправним моментом у творенні тексту, глибинним змістом, згорнутою змістовою структурою тексту, що є втіленням намірів його творця. З іншого боку, – це утворення, яке є кінцевою метою при його сприйнятті [15, с. 55–57]. Утім наявні й прямо протилежні тенденції або до отождолення концептів у тексті із смыслом художнього твору, або до їхнього повного протиставлення [19, с. 33–38]. Якщо концепт вважати основною текстовою категорією, то все, що вводиться до тексту і функціонує у ньому, слугує одній меті – формуванню концепту [16, с.75]. Концепт тексту – конденсат втілення авторського задуму, що інтерпретується реципієнтом, адже створення і сприйняття концептів – двосторонній комунікативний та когнітивний процес [12, с.15].

Концепт є основою складної синтетичної конденсації та когнітивного опрацювання цілісної інформації, беручи до уваги інтенції для автора і розуміння для читача [23, с. 210]. Відтак концепт тексту – це розумове утворення, що виникає в свідомості, коли об'єкт реальної дійсності описується мовними засобами у формі тексту. Концепти тексту можуть розглядатися як художні (індивідуальні, образно-художні) та виявлятися передовсім у результатах естетичної мовленнєвої діяльності, тобто у художніх текстах, де фігурують як одиниці індивідуальної свідомості автора і складові його концептуальної системи [22, с. 48]. Художні концепти є інструментом, що дозволяє розглянути в єдності художній світ твору і національний світ культурно-етнічної спільноти. Саме художній концепт характеризує авторський вибір концептуальних пріоритетів і формує авторську картину світу в художньому творі [18, с. 21–32].

Метою когнітивних досліджень тексту є аналіз процесу об'єктивації у художньому тексті досвідного знання людини. Світосприйняття носія мови відбивається, перш за все, у тексті як різновиді семіотичної системи, головна гносеологічна функція якого бути засобом вираження знань про об'єктивну реальність [1]. Текст називають однією з „форм закріплення когнітивного та соціально-історичного досвіду соціуму” [10, с. 40]; він є „аргументом, за допомогою якого змінюється картина світу у свідомості людини” [25, с.17]. Відтак, знання міститься у текстах, оскільки будь-який з них призначений для фіксації й передачі інформації.

Вивчення кореляції розумових і мовних структур і їх ролі в пізнанні дійсності дозволяє постулювати наявність проміжної мови думки, яка опосередковує зв'язок мислення з природною мовою і яку можна розуміти як мову ментальних побудов. Одним із її структурних складників є загальний смисл – ментальне утворення з актуальними ознаками, внутрішньою формою – *концепт*. На думку лінгвістів, концепт володіє предметно-поняттєвим, образним, та оцінним змістом [13; 24]. Об'ємна понятійна онтологія загального смислу, розпредмечувана у мовленні суб'єкта мовлення – у тексті, є підґрунтям теоретичного міркування про семантичну багатовимірність одноіменної категорії. Проблема змістової, структурної, і функційної організації категорій семантики можна розв'язати на тлі аналізу емпіричного матеріалу – тексту. Словом, текстовий простір стає методологічною і емпіричною базою наукового пізнання семантично об'ємних концептів й одноіменних категорій.

Відтак концепт *ТЕКСТ ХУДОЖНИЙ* – це не хаотичне нагромадження художніх смислів, а цілісне поняття, що має логічну структуру. У математичній логіці терміном концепт позначали зміст поняття, а, отже, концепт був синонімічним терміну смисл, в той час як термін значення був синонімічний терміну обсягу поняття, тобто позначав предмет, денотат реальної дійсності, з яким корелювало це слово. Трактують концепту як “колективного несвідомого сучасного суспільства”, існуючого “над індивідуальним вжитком” [24, с. 9], охоплює логічний, раціональний зміст мовного знака і алогічний, ірраціональний смисл денотата, що відображає емоційно-чуттєве сприйняття світу людиною. Зміст концепту охоплює зміст поняття, але не розкривається всебічно. Отож, суть термінологічного розмежування обговорюваних термінів зводиться до аналогії протиставлення в лінгвістиці термінів значення і смисл. Поняття співвідноситься зі значенням, а концепт є смислом мовного знака. У лінгвістиці концепт розглядають у взаємозв'язку з проблемою мовної концептуалізації і категоризації дійсності (текстової зокрема).

У другій половині ХХ ст. намітилася тенденція протиставляти два підходи до категоризації: класичний, родоначальником якого був Аристотель, і прототиповий, пов'язаний з іменами Е. Рош та Л. Вітгенштейна [8, с. 110–111; 46, с. 27–48]. Відповідно до першого підходу, всі існуючі семантичні категорії дискретні (роздільні), з чіткими межами, що не дозволяють їм змішуватися і мігрувати з однієї категорії в іншу. За другого підходу, більшість семантичних категорій – прототипові, тобто не мають якихось стабільних інваріантних ознак, що дозволяють однозначно відносити мовні сутності до того чи іншого типу. Об'єкти дійсності корелюють з семантичними категоріями на основі сімейної подібності (*family resemblance*) зі своїм прототипом – первісного подання референта або поняття, що існує у колективній свідомості [47, с. 573–605]. Утім, можливо має рацію А. Вежицька, яка стверджує, що таке протиставлення нічого не дає лінгвістиці: “необхідний синтез двох традицій, а не надання переваги одній на перевагу іншій” [7, с. 201].

Єдиним способом доступу до концепту *ТЕКСТ ХУДОЖНИЙ* є слово [6, с. 27; 11, с. 234–244]. Мовні знаки репрезентанти досліджуваного загального смислу (концепту) *ТЕКСТ ХУДОЖНИЙ* абстрактні імена, що представляють собою результат осмислення складного світу станів, відносин, властивостей. Вони створюють первинні (ідеальні) об'єкти, що відносяться до внутрішнього світу людини. Лінгвістичний опис одиниць, об'єктивують смисли-концепти, які закріплені в свідомості людини, можна здійснювати з погляду різних підходів: асоціативного, параметричного, признакового, прототипового, ситуативного. Застосування принципу семіологічного підходу [24, с. 43] обумовлено тим, що поняття знака при вивченні внутрішнього світу людини, його особистісного і психічного розвитку фундаментальне. При розгляді досліджуваного нами об'єкта – знаків-репрезентантів концепту *ТЕКСТ ХУДОЖНИЙ* в англійській мовній свідомості – за вихідне покликання приймаємо положення про тривірневу систему актуалізації мовного знака, що включає в себе рівні віртуальної (слово в словнику), абсолютної (слово в мові) і відносної актуалізації (проміжний ступені між двома даними протипоставленнями) [26, с. 44–51], що корелює з семіотичним виміром знаку: семантикою, синтактикою, прагматикою.

Концепт текст художній є одиницею концептосфери, складник когнітивної свідомості, а значення текст художній – одиниця семантичного простору, елемент мовної свідомості [13]. Водночас і концепт текст художній, і значення текст художній – явища розумової реальності. Значення – це частка концепту, зафіксована мовним знаком задля спілкування. Розрізняємо “психологічно реальне значення” (уся повнота семантичних ознак) і “лексикографічне” значення (відбите у тлумачних словниках). Концепт існує у ментальній реальності людини як сукупність знань й інформації про актуальний чи можливий стан справ в реальному світі у контексті емоцій, переживань, асоціацій і т.ін.

Обидва боки психологічного та лінгвістичного гатунку мовленнєвої діяльності людини об’єднує психологічна лінгвістика (психолінгвістика), наука яка перебуває на стику психології і лінгвістики і вивчає зв’язки мови, мислення і свідомості. В психолінгвістики є три основні теоретичних джерела: а) гіпотеза лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа, за якої взаємозв’язок мови і мислення, доступний через існування у мові фізичного і психічного складників, що відповідно й робить її приналежною індивідууму, бо будучи умовою спілкування і регулюючи його діяльність, мова обмежує пізнання світу й унеможливує повне розуміння іншої людини; б) праці американських структуралістів (Н. Хомський), орієнтовані на когнітивний аналіз мовних явищ з урахуванням прагматичних та позамовних чинників [28, с. 45], а володіння мовою ґрунтується на здатності будувати правильні речення; в) праці психологів (Л.С. Виготський), які, переймаючись проблемами мови та мовлення, трактують організацію процесу творення мовлення як послідовність фаз діяльності (мотивація → думка → внутрішнє слово → реалізація) [9]. Тут постулюється наявність мовного матеріалу (тексту), мовної системи (словників і граматики) і мовної діяльності (як мовлення і розуміння мовлення). Загальновідома також теза Е. Бенвеніста про потребу вивчати людину в мові [2].

Основою конкретних студій психолінгвістичної рефлексії концепту текст художній стають теоретичні передумови лінгвофілософського вчення О.О. Потебні про пізнання загального зв’язку: «дійсність → сприйняття → мислення → мова» [23; 34] і постулати І.А. Бодуена де Куртене про механізм розумової діяльності людини, його розумових процесів: мовлення – слухання – сприйняття – мовне мислення – мовна церебрація [4] з підсиленням чинника сприйняття людиною картини світу, її когнітивних здібностей висловити усе засобами мови.

Категорії широкої семантики відмінні від категорій таксономічного рівня своїми конститутивними ознаками: багатомірністю їхнього семантичного змісту; поліфункційністю їх актуалізації у різних типах тексту, поліапелативністю вербалізації їх основи – загального концепту чи групи концептів семіотичної системи мовних знаків різної міри складності – словом, словосполученням, фразеологічними мовними знаками. Симбіоз знаків породжує новий смисл – оцінний, або особистісний (прагматичний). Ідея інваріантного смислу є співзвучною зі змістом концепції, відповідно до якої з позиції когнітивістики визначено загальний смисл (чи концепт), або група концептів зумовлює зміст і складну структуру, які формуються на тлі одноіменних категорій, з різною мірою повноти розкриває потенційний (інваріантний) зміст, прототипні зв’язки ([5, с. 17–120]).

Суб’єкт пізнання концептуалізує, категоризує і інтерпретує текст на основі цінностей, наявних у соціумі. Звернення до текстолінгвістики – однієї з значимих сфер лінгвістики сьогодення, з її вихідним теоретичним постулатом про взаємодію тексту, мови і культури, дозволяє осмислити універсальні концепти різної типології (екзистенційні, етичні, естетичні, емоційні та ін.) як семіотичні та ціннісні феномени. Студії універсальних феноменів подібного статусу, що створюють фундамент мовної картини світу і культури в їх безпосередньому взаємозв’язку відкриває нову сторінку в розкритті рис їх концептуалізації, категоризації та вербалізації.

Отже, справедливість викладених міркувань підтверджується при поєднанні у студіях концепту текст художній як раціональних й ірраціональних тенденцій, класичного й прототипового підходів. Універсальні концепти (смисли) дуальні за своєю природою. Вони, з одного боку, закріплені в довгостроковій пам’яті суб’єкта, що пізнає і є, тому, застиглими сутностями (буттєвості, причинності, властивості і ін.). З іншого, їм властиві розпливчасті межі і мінливий характер: будь-яка думка розвивається, поповнюється іншим змістом, що і призводить до формування нового загального смислу (концепту) текст художній. Отож, не дарма маємо безмежну кількість його визначень. Утворюється герменевтичне коло взаємопов’язаних концептів й одноіменних категорій, організованих навколо них [36, 54]. Прикладом може служити загальний смисл (концепт) текст художній, семантичний зміст якого, як свідчить аналіз емпіричного матеріалу, невичерпний.

Література

1. Баранов А. Г. Функционально-прагматическая концепция текста. Ростов н/Д : РГУ, 1993. 180 с.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Под ред. Ю. С. Степанова. Москва: Прогресс, 1974. 448 с.
3. Богин Г. И. Обретение способности понимать: Введение в филологическую герменевтику. Москва: Изд-во Психология и Бизнес ОнЛайн, 2001. 516 с. URL: <http://scibook.net/germenevтика-filologicheskaya/obretenie-sposobnosti-ponimat-vvedenie.html>
4. Бодуэн де Куртэнэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию. Т I – II. Москва: Изд-во АН СССР, 1963. 384 с.
5. Болдырев Н. Н. Категориальная система языка. *Когнитивные исследования языка* / гл. ред. серии Н.Н. Болдырев. Вып. X. Категоризация мира в языке: коллективная монография. Москва: Ин-т языкознания РАН; Тамбов: Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2012. С. 17–120.
6. Болдырев Н. Н. Курс лекций по английской филологии. Изд. 2-е, стер. Тамбов: Изд-во Тамб. ун-та, 2001. 123 [110] с.
7. Вежбицкая А. Прототипы и инварианты. *Язык. Культура. Познание*. Москва, 1997. С. 201.
8. Витгенштейн Л. Философские исследования. *Философские работы*. Ч. I. – Москва: ГНОЗИС, 1994. – С.110–111.
9. Виготский Л. С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. Москва: Издательство «Лабиринт», 1999. 352 с.
10. Гетьман З. О., Архипович Т. П. Текст як інформаційна мовленнєва одиниця. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Вип. 2. Київ: КДЛУ. 1999. С. 40.
11. Залевская А. А. Концепт как достояние индивида. *Слово. Текст. Избранные труды*. Москва: Институт языкознания РАН, 2005. С. 234–244.
12. Зусман В. Концепт в системе гуманитарного знания. *Вопр. литературы*. 2003. № 2. С. 15.
13. Карасик В. В. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва: ГНОЗИС, 2004. 389 с.
14. Кассирер Э. Философия символических форм. Том I. Язык. Москва; Санкт-Петербург: Университетская книга, 2001. С. 34.
15. Красных В. В. От концепта к тексту и обратно. *Вестник Москов. ун-та. Серия «Филология»*. 1998. № 1. С. 55–57.
16. Кухаренко В. А. Интерпретация текста. Вінниця : Нова книга, 2004. 261 с. С.75–76.

17. (Нео)психолінгвістика і (психо)лінгвокультурологія: нові науки про людину, що говорить [Текст] / [І. А. Бубнова, І. В. Зыкова, В. В. Красных, Н. В. Уфимцева] ; ред. В. В. Красных. Москва : Гнозис, 2017. 387 с.
18. Ніконова В. Г. Художні концепції в трагедіях Шекспіра : методика ідентифікації. *Вісник Черкаського університету "Серія Філологічні науки"*. Черкаси : Вид-во. Черкаськ. нац. ун-ту, 2005. № 78. С. 21– 32.
19. Новиков І. А. Смысл как особый способ членения мира в сознании. *Языковое сознание и образ мира: Сб. ст.* Москва: МГУ, 2000. С. 33–38.
20. Пищальникова В. А. Психопоетика. Барнаул : Изд-во Барнаул. гос. ун-та, 1999. 238 с.
21. Потебня А. А. Мысль и язык. Избранные работы. Москва: Издательство Юрайт, 2016. 290 с. (Серия : Антология мысли). → Потебня А.А. Мысль и язык. 2-е изд. Харьков : тип. А. Дарре, 1892. VI, 228 с., 1 л. портр. (фронт.)
22. Привалова И. В. Интеркультура и вербальный знак (лінгво-когнітивні основи міжкультурної комунікації). Москва: Гнозис, 2005. С. 48.
23. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. Київ: "Фитосоцицентр". 2002. С. 210.
24. Степанов, Ю. С. Константы: Словарь русской культуры: Изд. 2-е, испр. и доп. Москва: Академический проект, 2001. С. 43.
25. Тураева З. Я. Лингвистика текста. (Текст : структура и семантика). [2-е изд., испр. и доп]. Москва: Либроком, 2009. С. 17.
26. Уфимцева Н. В. Идеи Ф. де Соссюра в психолінгвістическом прочтении. *Вопросы психолінгвістики*. Москва, 2013. № 1(17). С. 44– 51.
27. Уфимцева Н. В. Языковое сознание: динамика и вариативность. Москва: Институт языкознания РАН, 2011. 252 с.
28. Хомский Н. Язык и мышление / Перевод с английского Б. Ю. Городецкого. Москва: Изд. МГУ, 1972. 123 с.
29. Щирова И. А., Гончарова Е. А. Многомерность текста: понимание и интерпретация: Учебное пособие. Санкт-Петербург: ООО «Книжный Дом», 2007. С. 10.
30. Bernaerts L., Herman L., Vervaeck B., Geest D. de. *Stories and Minds: Cognitive Approaches to Literary Narrative*. Nebraska: UPress, 2013. 240 p.
31. Birch D. *Language, literature and critical practice. Ways of Analysing Text*. L.&N.Y.: Routledge, 2005. P. 98–104.
32. Bleicher J. *Contemporary Hermeneutics: Hermeneutics as Method, Philosophy and Critique*. L.: Routledge, 2017. 298 p.
33. Cairns H.S., Cairns Ch.E. *Psycholinguistics: a cognitive view of language*. Holt, Rinehart and Winston, 1976. 252 p.
34. Fizer J. Alexander A. Potebnja's Psycholinguistic Theory of Literature: A Metacritical Inquiry Distributed by Harvard University Press for the Harvard Ukrainian Research Institute. Cambridge, Massachusetts, 1987. 164 p.
35. Giuffrè M. *Text Linguistics and Classical Studies. Dressler and de Beaugrande's Procedural Approach*. Palermo: University of Palermo & Springer International Publishing AG, 2017. P. 21.
36. Görlach M. *Text Types and the History of English*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2004. 350 p.
37. Halliday M.A.K., Hassan R. *Language, context, and text: aspect of language in a social-semiotic perspective*. Oxford: OUP, 1989. P. 30–31.
38. Heinen S., Sommer R. *Narratology in the Age of Cross-Disciplinary Narrative Research*. Berlin: Walter de Gruyter, 2009. 317 p.
39. Herman D. *Narrative Theory and the Cognitive Sciences*. CSLI Publications, 2003. 363 p.
40. Herman D., Jahn M., Ryan M-L. *Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. – L.: Routledge, 2010. – 720 p.
41. Hühn P., Meister J.Ch., Pier J., Schmid W. *Handbook of Narratology*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2014. 954 p.
42. Keane N., Lawn Ch. *The Blackwell Companion to Hermeneutics*. L.: John Wiley & Sons, 2016. 640 p.
43. László J. *The Science of Stories: An Introduction to Narrative Psychology*. L.: Routledge, 2008. 240 p.
44. Neisser U. *Cognition and reality: principles and implications of cognitive psychology*. San Francisco Calif.: W H Freeman, 1976. 230 p.
45. Olson G. *Current Trends in Narratology*. Berlin: Walter de Gruyter, 2011. 367 p.
46. Rosch E. *Principles of Categorization. Cognition and Categorization. Hillsdale*. 1978. P. 27–48.
47. Rosch E., Mervis C.B., *Family Resemblances: Studies in the Internal Structure of Categories. Cognitive Psychology*. 1975. Vol. 7. № 4. P. 573–605;
48. Scovel T. *Psycholinguistics*. Oxford: OUP, 1998 p. 134 p.
49. Steinberg D.D., Sciarini N.V. *An Introduction to Psycholinguistics*. London: Routledge, 2013. 328 p.
50. Szondi P. *Introduction to Literary Hermeneutics*. Cambridge : CUP, 1995 144 p.
51. Traxler M., Gernsbacher M.A. *Handbook of Psycholinguistics*. Elsevier, 2011. 1196 p.
52. Trosborg A. *Text typology and translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co., 1997. P. 3–24.
53. Virtanen T. *Approaches to Cognition through Text and Discourse*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2004. P. 1–17.
54. Zunshine L. *Introduction to Cognitive Cultural Studies*. JHU Press, 2010. 400 p.